

NA PROPADNUTÍ TO NENÍ

Navzdory tomu je šéf odborů k výsledkům posledních čtyř ministrů kritický

Jak to s růstem platů ve školství? Skutečně dosáhnou pedagogové na kdysi slíbených 130 % průměrného platu? Jak dlouho budou ještě učitelé nejhůře placenými vysokoškoly? Nejen o tom jsme mluvili s předsedou školských odborů FRANTIŠKEM DOBŠÍKEM krátce před ukončením čtyřletého volebního období a před odborovým sjezdem.

S čím jste spokojený od posledního sjezdu?

Téma vzdělávání ve společnosti posílilo. Tehdy jsme měli pravdu, když jsme o něm hovořili jako o papírové, předvolební prioritě. V posledních letech dostaly sliby směřující do oblasti vzdělávání konkrétnější a kontrolovatelnější obrysy, což je dobře. Všechny politické strany a hnutí, které jsou ve Sněmovně nebo by v ní chtěly být, mají tuto oblast jako jednu ze svých priorit a v jejím vývoji se to skutečně odráží. I když se nedá říci, že by se podařilo úplně všechno, vývoj posledních let je z mého pohledu pozitivní. Není to pochopitelně výhradně zásluha odborů, bezpochyby jsme se na tom ale svým jednáním a vyjednáváním podíleli. Podstatné je, že změny, ke kterým ve školství dochází, většinou jeho pracovníky nepoškozují.

Co byste vnímal jako poškozující?

Vzpomeňme si třeba na dobu ekonomické krize okolo roku 2007, kdy se začalo mluvit o zvyšování úvazků, objevil se tlak na to, aby osmihodinová pracovní doba učitele znamenala i osm hodin ve škole, popírala se jeho svoboda rozhodnout, kde a kdy se má na svou přímou vyučovací povinnost připravovat. Tehdy se podařilo tyto nápady překonat a je dobře, že se v současné době znovu neobjevují, že nedochází ke změnám, které by zásadně zhoršovaly podmínky pro práci zaměstnanců ve školství.

Zmínil jste ale, že se ne všechno podařilo. Co to podle vás bylo?

Vezměte si tři priority ministerstva školství, které byly v uplynulých čtyřech letech nastoleny – kariérní řád, reforma financování regionálního školství a inkluze. Ani jedna z nich by si na vysvědčení dobrou známku nezasloužila. Kariérní řád neprošel, pro nás je podstatné, že s ním spadlo pod stůl i naléhavě řešené třídnických příplatků, které jsou stále nedostatečné, ocenění práce uvádějících učitelů, a hlavně sjednocení plateb za přespočetné hodiny, které jsou v různých školách řešeny různě, zákon umožňuje různé výklady, což je špatně. Prostě – když pedagog odučí hodinu, měl by ji dostat zaplacenou.

Tečka. Nehledat právní klíčky jak ji nezaplatit. Je třeba změna zákona o pedagogických pracovnících, jeho zjednodušení. Když jde učitel s dětmi mimo třídu, mimo školu, je to pedagogická práce, nikoliv pouhý dozor. Zákon by se měl v dohledné době otevírat, je nutné znovu jednat a snažit se najít podporu, díky které by se podařilo tyto problémy vyřešit.

Jaké problémy vnímáte v reformě financování regionálního školství?

Když odmyslím odklady, které se označují jako rozložení startu do menších změn, je myslím hlavním problémem skutečnost, že se nepodařilo najít čas na to, aby se ministerstvu školství podařilo přesvědčit odbornou veřejnost o prospěšnosti reformy. MŠMT se brání, že nezná podobu rozpočtu 2020, ale i tak by mělo umět informovat o některých parametrech. Ředitelé neznají parametr nenárokových a nadtarifních složek platů. A to je pochopitelně znervózňuje. Zejména školy, které „šetří“ počet zaměstnanců, žijí v nejistotě, co bude dál, jak na tom budou. A MŠMT ani neřekne,

kolik takových škol vlastně je. Dalším rizikovým momentem je, že schází i informace o pokrytí nepedagogických pracovníků, doba, kdy se školám slibuje, že budou tento parametr znát, se táhne, to není dobré. Ve hře je taky obecný nedostatek pedagogů – a řada škol bude potřebovat další navíc na pokrytí většího počtu hodin. V mnoha školách už ani nemají učebny, kam by mohli umístit dělené třídy... Reforma přináší spoustu problémů, které se nedají vyřešit ze dne na den. Zpočátku bylo MŠMT kritizováno, že start reformy rozložilo do několika kroků. Ale teď vidíme, že to bylo možná dobře, kdyby se měl blížit ostrý start všech změn najednou, bylo by to ještě podstatně horší a reforma by byla určitě vnímána ještě negativněji, podobně jako byla a je vnímána inkluze. Je podstatné, aby reformu přijala alespoň většina ředitelů, protože ti se budou muset vyrovnat s novým výkaznictvím, ti budou státu zodpovídat za to, že bude dobře připravený školní rok a že se budou správně čerpat finanční prostředky. Je otázka, zda je reforma připravena tak, aby si za ni mohlo ministerstvo školství stát.

A jak ji vidí odbory?

Podporovali jsme ji. Zohlednění věkové struktury pedagogů v rozpočtu školy je dobrý krok. Vyrovnávání mezikrajových rozdílů je nutné. Někdy se zmiňují rozdílné životní náklady – v Praze je prostě draž než kdekoli jinde v republice. To ale není záležitost ministerstva školství, to by spíš měli zohlednit v podpoře školám jejich zřizovatelé. Všichni – stát, MŠMT, zřizovatelé, ale i odbory jako sociální partneři by se měli společně podílet na zlepšování podmínek pro práci pedagogů i nepedagogů. Konečně, obcím se zdvihl podíl na rozpočtovém určení daní, peníze by tedy na podporu škol mít měly. Tématu financování škol a jeho kvalitě by se měly věnovat i krajské tripartity. A je tu ještě jedno téma, které v současnosti ve školách rezonuje – opakovaně jsme upozorňovali na to, že byla chyba opouštět odvětvové řízení školství. Přesun některých kompetencí k financování škol na ministerstvo školství toto naše stanovisko částečně potvrzuje. Stále schází ředitelům servis, který jim kdysi školské úřady poskytovaly. Stálo by za to posílit tuto oblast podpory školám. Je to námět, o kterém se má diskutovat v rámci přípravy Strategie vzdělávání do roku 2030+.

Zmíněná inkluze je onou třetí ne zcela podařenou prioritou...

Inkluze je skutečně veliké téma. Je nám podsouváno, že jsme zavedení společného

► vzdělávání výrazně podporovali, dá se ale dohledat usnesení, ve kterém jsme reagovali na tři priority ministerstva školství v době ministryně Kateřiny Valchové. Pro nás už v té době byly prioritou hlavně platy. Přišli jsme tehdy s kampaní Konec levných učitelů a najednou se požadavek na 130 % průměrného platu začal objevovat v materiálech vlastně všech politických stran. Tehdy jsme se postavili za myšlenku společného vzdělávání, kterou myslím odmítnout ani nelze, konečně v běžných školách podpora dětem s nějakým postižením rostla už řadu let předtím. Žádali jsme

” *Veďte si tři priority ministerstva školství, které byly v uplynulých čtyřech letech nastoleny – kariérní řád, reforma financování regionálního školství a inkluze. Ani jedna z nich by si na vysvědčení dobrou známku nezasloužila.*

ale, aby školství na její realizaci dostalo potřebné finance a aby na ni byly školy připraveny. Druhá část tohoto požadavku se nenaplnila a co se financování týká, sázka na asistenty pedagoga jako zásadní motor inkluze se ukázala jako příliš drahá. Na „personální podporu“ jde v podstatě polovina vypočtených finančních prostředků s problematickým efektem. Navíc systémem podpůrných opatření školy nesmírně administrativně zatěžuje.

Ukazuje se, že změny, které byly některými lidmi vnímány velmi optimisticky, zdaleka tak ideálně neprobíhají. A někteří rodiče, kteří by jistě měli hledat nejlepší zájem svého dítěte, pod vlivem propagandy řešení tohoto problému zjednodušili – proč bychom měli dovážet dítě do speciální školy, když může chodit do té běžné, kterou máme za rohem a která ho musí přijmout. Otázku vhodných a přiměřených podmínek pro vzdělávání a výchovu dítěte, připravenosti samotné školy ale neřeší. Ve hře je i nestejný postup poraden hlavně ke skupině hraničních dětí, což přináší v praxi velké disharmonie. Někde tito žáci mohou navštěvovat školu pro ně zřízenou, jinde je toto řešení striktně odmítáno. A tak se stává, že po dvou třech letech (což je doba, která od startu současného pojetí inkluze proběhla) stejně musí přecházet do „speciální“ školy, protože podmínky běžné školy jim neumožňují přiměřeně se vzdělávat. V mnoha školách nemohou sehnat speciálního pedagoga ani psychologa. Je to prostě drahé a zdaleka ne tak funkční, jak se optimisticky předpokládalo. Odráží se v tom i celkové podfinancování školství, včetně speciálního. Školy se potýkají prostě v této oblasti se spoustou problémů. Jistě, inkluze nelze zrušit, takové požadavky jdou mimo realitu. Je ale nutné výrazně zlepšovat podmínky pro její realizaci. Aby ani rodiče intaktních dětí neměli pocit, že se vlastně tato myšlenka kvůli nepřipravenosti realizuje na úkor jejich dětí.

Mezi nezbytné podmínky pro kvalitní fungování školství patří i dostatek finančních prostředků, tedy i výše

platů, což je pochopitelně hlavní odborářské téma. Jaký byl a je podíl odborů na onom tříletém slibovaném růstu platů, který by měl vyústit v 46 000 korun průměrného platu pedagoga a 150 % pedagogického platu z roku 2017?

Nechceme žádnou medaili, aby bylo jasné, jestli jsme byli první, nebo druhí, nebo třetí, nejde o závod. Jednoznačné ale je, že jsme jako sociální partner sehráli v nastavení tohoto trendu a jeho naplňování významnou roli. Víte, ono to není moc vidět, ale jde o jednání s jednotlivými úřed-

níky středního článku řízení i s nejvyššími představiteli rezortu a státu, s politiky. A to se nakonec zúročí. Je nutné pořád opakovat naše požadavky, aby byly v povědomí, a když se pak vývoj doby, politiky a ekonomického vývoje potkají v příhodném okamžiku, je šance, že se je podaří prosadit. I společnost pak vnímá vzdělání, které poskytuje určitou odbornost, a ta pak přináší kompetenci věnovat se nějaké činnosti, jako reálnou hodnotu. Intenzivní odborový tah na branku vnímám jako velmi důležitý faktor, na druhé straně je k tomu nutné mít i spoluhráče, kteří jsou ochotni naši filozofii podpořit a ve výsledku realizovat. Díky tomu se sliby směřující k podpoře vzdělávání podařilo dostat na vyšší úroveň, než byly dřív, už nejde jen o slova na papíře, ale o konkrétní kroky, o které je možné bojovat.

Problém je, že finance na naplnění těchto slibů zatím nebyly v rozpočtu prospány do střednědobých výhledů...

To je vada na kráse, kterou přiznává i ministr školství Robert Plaga. Jednáme o tom, aby se v rozpočtu na rok 2020 podařilo tyto prostředky do střednědobých výhledů na roky 2021 a 2022 propsat. Na druhé straně – slib 150 % roku 2017 pro pedagogy i nepedagogy v roce 2021 je potvrzen premiérem Andrejem Babišem. Navíc budou volby, kdy politici nechtějí být přistiženi při neplnění slibů. Takže myslím, že je reálné tento posun ekonomicky uskutečnit.

Má příslib premiéra větší sílu než řádky v zákoně o rozpočtu?

Větší, menší, nevím. Zatím moje zkušenost je taková, že na čem jsme se s premiérem Babišem domluvili, to platilo. Nebyl vlastně proto ani důvod stávkovat. V roce 2017 jsme ale vyhlásili stávkovou pohotovost, Evropská komise to zaznamenala a uvedla to konečně i jako jeden z důvodů, proč se podařilo dosáhnout tehdy navýšení platů od listopadu, nikoliv až od ledna. Uvedení konkrétní částky ve střednědobých výhledech je vlastně taky politický příslib, že na to bude ministerstvo financí v dalším rozpočtu pamatovat. Pravda je, že mít to

černé na bílém je přece jen lepší, hlavně v situaci, kdy by třeba došlo ke změně premiéra. Pokud by ministerstvo financí nechtělo tyto prostředky poskytnout, muselo by toto rozhodnutí zdůvodňovat, vysvětlit, na základě jakých ekonomických parametrů se takto rozhodlo.

Ekonomika zpomaluje. Máte pocit, že se podaří dosáhnout oněch 46 000 korun průměrného platu pedagogů?

To musí být realita, pokud chce společnost, aby byla učitelská profese natolik atraktivní, aby přilákala kvalitní pracovníky. Podívejte se na průměrný věk učitelů, blíží se padesáti roků. Jistě, je to známka zkušenosti, ale je třeba myslet i na obměnu pracovníků, za deset let bude značná část kolegů v důchodovém věku a nutně potřebujeme ty, kteří je za katedrami nahradí. Je nejvyšší čas vytvořit takové podmínky, aby je kantorské řemeslo lákalo. Jestli se tedy sliby na lepší ohodnocení této práce nenaplní, znamenalo by to popření veškerých slibů a prohlášení o potřebnosti kvalitního školství a taky ohrožení vzdělanostní úrovně v našem státě. Pro koho by se pak chystala Strategie 2030+? Ekonomika je pořád ještě v dobré formě a stále je čas na vyjednávání o lepších podmínkách pro lidi ve školství. Pokud by se vládní usnesení nenaplnila, vnímal bych to jako fatální selhání politiků, kteří šli s těmito sliby do voleb.

Ve zmíněném vládním usnesení se mluví o 150 % průměrného platu z roku 2017, odbory ale chtěly dosáhnout 130 % průměrného platu ve státu. S ohledem na rychlý růst platů a mezd v ostatních odvětvích – je oněch 150 % dostatečný cíl?

Na to jsme při jednáních opakovaně upozorňovali a upozorňovat budeme. Jde o atraktivitu povolání. Není přece možné, aby byl nástupní plat pedagoga nejnižší mezi všemi kolegy s vysokoškolským vzděláním. Aby to vypadalo, že je mezi vysokoškolskými jakousi lepší námezdní silou. My neříkáme, aby v jiných odvětvích rostly platy pomaleji, my to kolegům přejeme. Jen na to poukazujeme a chceme, aby se růst platů ve školství tomuto trendu přizpůsobil. Proto mluvíme o „minimálně“ 150 %. Rozdíl mezi zmíněnými 150 % a „našimi“ 130 % je podle našich propočtů něco přes 3000 korun u pedagogů. Problém je v tom, že tato kategorie je vnitřně hodně strukturovaná. Patří mezi ně třeba i asistenti, u nichž není podmínkou vysoká škola a kteří mívají výrazně nižší platy, spadají sem trenéři nebo třeba psychologové, mistři odborného výcviku atd., což celý průměr ovlivňuje. Dá se ale říci, že učitelé by mohli podle našich propočtů skutečně v roce 2021 v průměru 130 % platu ve státě dostávat. My ale bojujeme za všechny pedagogy. Jde o atraktivitu tohoto povolání, o prestiž, o přilákání schopných lidí, kteří pozvednou kvalitu vzdělávání, což se projeví pochopitelně v budoucnu i na hospodářských výsledcích státu.

Ministr Plaga v rozhovoru pro UN řekl, že by chtěl dosáhnout toho, aby byl průměrný tarif zhruba 36 000 korun a průměrný nadtarif asi 9 000 korun, tedy poměr 80:20. Odpovídá to i vaší představě?

Takový poměr si dokážu představit, ale pak není možné po letošním rozdělení objemu peněz 10 % do tarifů a 5 % do nenároků v dalším roce rozdělit zvýšení půl na půl. Podle naší bilance, která vychází z rozpočtu roku 2018 a z rozpisu

” Za deset let bude značná část kolegů v důchodovém věku a nutně potřebujeme ty, kteří je za katedrami nahradí.

2019, se ukazuje, že zatím bylo dáno 60 % do tarifů a 40 % do nenárokových složek platů (tedy nebylo to oněch deklarovaných 10:5). Takže pro dosažení poměru 80:20 by bylo třeba, aby v dalším roce bylo zase rozdělení minimálně 10 % do tarifů a teprve zbytek do nadtarifů. Není to tak jednoduché, protože i nadtarify jsou tvořeny zčásti nárokovými složkami platu, je otázka, jak se budou počítat náhrady vyplácené třeba za dovolenou o práz-

dních atd. Bylo by lepší, kdybychom se ne bavili o procentech, která mohou být zavádějící, každý do nich schová něco jiného, ale o konkrétních sumách, které najdou pracovníci školství na výplatních páskách a které si dokážou zcela konkrétně představit.

Kolik z těch pracovníků je členy vašich odborů? Podařilo se zastavit propad členské základny?

V současnosti se pohybuje naše členská základna někde mezi 18 a 19 tisíci členy. Prošli jsme téměř desetiprocentním poklesem počtu členů a v současnosti jsme se částečně stabilizovali, někde ještě členů ubývá, stává se, že předseda odborové organizace odejde do důchodu a nechce dál pokračovat a nenajde se nikdo, kdo by chtěl vyjednávat s vedením školy, ono to nebývá vždy jednoduché. A s ním pak končí celá organizace. Na druhé straně už máme regiony, kde členská základna i roste. Lepší se to třeba na Opavsku, na Olomoucku a v některých dalších místech v republice. Vznikají i nové organizace, protože lidé zjišťují, že potřebují sílu, která se za ně postaví. Konečně, celá Evropská unie je postavena na trojúhelníku vláda–zaměstnavatelé–zástupci zaměstnanců, což mohou být rady zaměstnanců nebo třeba odbory. Jsou i zaměstnanci,

kterí nemají zájem stát se členy odborů, vnímají je jako nějaký přežitek minulosti. Pak si ale nemohou stěžovat, že nemají dostatek informací, ty poskytujeme svým členům. A že se nemají na koho obrátit v případě problémů. Naším členům poskytujeme v případě potřeby i bezplatný právní servis.

Před šesti lety jste spojením s Vysokoškolským odborovým svazem založili Odborovou asociaci školství. Osvědčila se?

Spolupráce je vždycky krokem k lepšímu. Nepřetahujeme se o peníze v rozpočtu, naopak, spojili jsme síly a výsledkem je společný tlak na zlepšování situace v regionálním i vysokém školství.

Spojíte se do jednoho svazu?

Jde to pomalu, ale myslím, že v následujícím období by se už mohlo podařit dojít i do tohoto stadia spolupráce.

Jak vnímáte vznik Učitelské platformy a Pedagogické komory?

Je dobře, že se kolegové snaží ovlivnit oblast vzdělávání z profesní stránky. Jistě, mohli by to dělat i prostřednictvím našich profesních sekcí, ale někteří se mohou chtít angažovat mimo odbory. O Učitelské platformě moc slyšet není, Pedagogická komora na nás občas úplně zbytečně útočí, možná je to proto, že sama jako by někdy volila odborové postupy – mluví o vyhlašování stávkových pohotovostí a stávek, aniž by ale za nimi byla vážně míněná jednání. Na druhé straně jako by se za odborovou myšlenku styděla. Je to takové neukotvené. Mají ale dobrý marketing, jednu schůzku s ministrem nebo premiérem prodávají tři čtvrtě roku. Možná bychom opravdu měli o svých podstatně častějších jednáních a o jejich výsledcích víc mluvit, aby byla tahle práce jasněji vidět a aby o ní lidé ve školství věděli.

Mezi sjezdy jste zažil v podstatě čtyři ministry školství (M. Chládek, K. Valachová, S. Štech, R. Plaga, „jedenáctidenní“ M. Marksovou-Tominovou nepočítám). S kým se jednalo nejlip?

Nebyl žádný, který by s námi jednat nechtěl. Odlišné byly spíše výsledky tohoto jednání, které se odvíjely částečně od celkové ekonomické situace, ale také od postavení a síly každého z ministrů v jeho straně. M. Chládek neměl příliš dobrou pozici. K. Valachová byla ve své straně silnější, orientovala se ale spíše na inkluzi, i když časem možná pochopila, že nebylo nutné vkládat do tohoto tématu tolik vehemence. S. Štech byl ministrem relativně krátce, půl roku, nebyl politik, ale byl odborně na výši a měli jsme s ním velmi korektní vztahy. A současný ministr R. Plaga to taky nemá ve svém hnutí úplně jednoduché. Přece by bylo dobré, kdyby měl silnější pozici. Školství potřebuje stabilitu, a to i na postu ministra. Ale ptáte se, jak se s nimi jednalo – nenechal bych nikoho propadnout.